

मुक्तस्वाध्यायपीठम्
(Institute of Distance Education)

राष्ट्रीयसंस्कृतसंस्थानम् (मानितविश्वविद्यालयः)

५६-५७, इन्स्टीट्यूशनल एरिया, जनकपुरी,
नवदेहली-११० ०५८

शास्त्रीसेतुः - प्रथमपत्रम्
प्रदत्तकार्यम् (Assignment)

2019-20

पत्रम् - .....विषयः - .....

अध्येतुः नाम - .....पञ्जीकरणसंख्या - .....

अध्येतुः कृते एतत्पुस्तिकाप्रेषणदिनाङ्कः - .....

अध्येत्रा उत्तराणि विलिख्य एतत्पुस्तिकाप्रत्यर्पणदिनाङ्कः - .....

अध्येतुः हस्ताक्षरम्

मूल्याङ्कनकर्तुः नाम - .....

मूल्याङ्कनकर्त्रा एतत्पुस्तिकाप्राप्तिदिनाङ्कः - .....

मूल्याङ्कनकर्त्रा मूल्याङ्कनानन्तरं संस्थाने समर्पणदिनाङ्कः - .....

अध्येत्रा प्राप्ताङ्काः -

खण्डः	निर्धारिताङ्काः	प्राप्ताङ्काः
खण्डः - क	20 X 02 = 40 अङ्काः	
खण्डः - ख	05 X 08 = 40 अङ्काः	
खण्डः - ग	02 X 10 = 20 अङ्काः	
	पूर्णाङ्काः - 100	प्राप्ताङ्काः -

मूल्याङ्कनपुरस्सरं परामर्शैः सह अध्येतुः कृते एतत्पुस्तिकायाः पुनःप्रेषणदिनाङ्कः - .....

मूल्याङ्कनकर्तुः हस्ताक्षरम्

स्थानम् - .....

दिनाङ्कः - .....

शास्त्रिसेतुः – प्रथमपत्रम्

विषयः – प्रथमा दीक्षा

अङ्काः - १००।

‘क’भागः

I. निर्देशानुसारं सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः-

(5 × 1 = 5)

वर्णसंयोजनं कुरुत

- 1) प् + अ + ण् + इ + त् + अ = ...
- 2) ग् + र् + अ + न् + थ् + अः = ...
- 3) स् + ई + म् + अ + न् + त् + अः = ...

वर्णविच्छेदं कुरुत

- 4) लवङ्गः = ...
- 5) मण्डूकः = ...

II. अधः दत्तानां पदानां लिङ्गनिर्धारणं कुरुत

(5 × 1 = 5)

- 1) पुस्तिका - .....
- 2) चषकः - .....
- 3) अङ्कनी - .....
- 4) मित्रम् - .....
- 5) द्रोणी - .....

III. अधः दत्तानां वाक्यानां वचनपरिवर्तनं कुरुत –

(5 × 1 = 5)

एकवचनम्

बहुवचनम्

- 1) अहं नयामि । .....
- 2) सः बालकः अस्ति । .....
- 3) ..... यूयं गायकाः स्थ ।
- 4) गृहिणी पचति । .....
- 5) ..... भवत्यः महिलाः सन्ति ।

IV. उचितैः पदैः शून्यस्थानानि पूरयत –

(5 × 1 = 5)

- 1) किम्, सः सैनिकः अस्ति ? ..... , सः सैनिकः अस्ति ।
- 2) ..... , सः रजकः अस्ति ? न , सः रजकः नास्ति । सः आपणिकः ।
- 3) किम्, एतद्विचक्रिकं ? ..... , एतद्विचक्रिकं ?
- 4) किम्, एषा वैद्या अस्ति ? ..... एषा वैद्या नास्ति । एषा गृहिणी ।

5) ..... , भवान् छात्र ? ..... , अहं छात्रः ।

V. स्थूलाक्षरैः लिखितानां पदानां विभक्तिः का इति लिखत –

(5 × 1 = 5)

- 1) गर्दभः भारं वहति । .....
- 2) धनिकः भिक्षुकाय धनं ददाति । .....
- 3) अध्यापिका लेखन्या लिखति । .....
- 4) शिक्षकः आसन्दे उपविशति । .....
- 5) व्यायामशालायाः दक्षिणतः ध्यानकन्द्रम् अस्ति । .....

VI. समुचितविभक्तिरूपैः प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत –

(10 × 1 = 10)

- 1) फलानि कस्मात् पतन्ति ? (वृक्षः)
- 2) क्विसह जनकः अस्ति ? (पुत्रः)
- 3) बालकाः कुत्र गच्छन्ति ? (पाठशाला)
- 4) आभरणानि कुत्र सन्ति ? (पट्टिका)
- 5) वयं कुत्र वसामः ? (नगरम्)
- 6) 'तत्' इति शब्दस्य स्त्रीलिङ्गप्रथमाविभक्तिरूपाणि लिखत ।
- 7) ..... तस्मिन् । (उचितशब्दरूपैः रिक्तं स्थानं पूर्यत)
- 8) 'कस्मिन्' इत्यत्र का विभक्तिः ?
- 9) 'अस्मद्' शब्दस्य चतुर्थीविभक्तिरूपाणि लिखत ।
- 10) 'त्वाम्' इत्यस्य बहुवचनस्त्रीपुं किम् ?

VII. स्थूलाक्षरैः लिखितपदानां स्थाने प्रश्नवाचकशब्दान् योजयित्वा वाक्यानि पुनः लिखन्तु –

- 1) बालिकाः पुस्तकं पठन्ति । (5 × 1 = 5)
- 2) धनिकाः नगरीतः आगच्छन्ति ।
- 3) मीनाः जले वसन्ति ।
- 4) वयम् अध्ययनाय महाविद्यालयं गच्छामः ।
- 5) कार्यालयः षड्वादने पिहितः भवति ।

VIII. निर्देशानुसारेण प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत शून्यस्थानानि च पूर्यत –

(10 × 1 = 10)

- 1) ..... शक्नुतः .....
- 2) ..... अचलत ।
- 3) 'खादिष्यामि' इति क्रियापदस्य पुरुषः कः ? किं वचनम् ?
- 4) 'कृ' इत्यस्य लट्लकारमिध्यमपुरुषस्त्रीपाणि लिखत ।
- 5) भवान् गच्छतु । भवन्तौ ..... । भवन्तः .....

- 6) 'अभवाम्' इत् क्रियापदं कस्मिन् लकारास्ति ।
- 7) 'हरिष्यथ' इत्यस्य एकवचनखिपं किम्?
- 8) "बालकः धावसि ।" इति वाक्यं उत्तमपुरुषपरिवर्तयतु ।
- 9) रामः सर्वं ..... । (ज्ञा लट्)
- 10) अहं पुस्तकं नयामि । इति वाक्यं मध्यमपुरुषपरिवर्तयतु ।

IX. लङ्लकारस्य स्थाने 'क्तवतु' प्रत्ययस्य योगं कृत्वा वाक्यानि पुनः लिखत – (5 × 1 = 5)

- 1) अध्यापकः शालाम् अगच्छन् ।
- 2) वयं पत्राणि अलिखाम ।
- 3) त्वं किम् अखादः ।
- 4) भवती व्याकरणम् अपठत् ।
- 5) अहं प्रश्नम् अपृच्छम् ।

X. समुचितान् प्रत्ययान् प्रयुज्य कोष्ठकस्थानि क्रियापदानि परिवर्त्य वाक्यानि पुनः लिखत

- 1) आरक्षकः (धावति) चोरं गृह्णाति । (क्त्वा) (5 × 1 = 5)
- 2) जननी दध्मि (अर्चति) मन्दिरं गच्छति । (तुमुन्)
- 3) बालकः वृक्षम् (आरोहति) फलानि अवचिनोति । (ल्यप्)
- 4) शिष्यः प्रश्नं (पृच्छति) उत्तरं जानाति । (क्त्वा)
- 5) वयं गङ्गास्नानं (कुर्मः) काशीं गच्छामः । (तुमुन्)

XI. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः

(5 × 1 = 5)

अक्षरैः लिखत –

1. 81 - .....
2. 28 .....
3. 96 .....

अङ्कैः लिखत-

4. पञ्चसप्ततिः .....
5. द्वात्रिंशत् .....

XII. समयम् अक्षरैः लिखत –

(5 × 1 = 5)

- 1) 7:45 - .....
- 2) 11:30 - .....
- 3) 2:00 - .....
- 4) 8:50 - .....

5) 10:15 - ..... ।

XIII. कस्यचित् एकस्य शब्दस्य सप्तविभक्तिषु एकवचनरूपाणि लिखत- (1 × 5 = 5)

विद्यालयः, पट्टिका, लखिनी, पुष्पम्

.....

अधः प्रदत्तयोः धात्वोः लृट्लकारस्य रूपाणि लिखत – (1 × 5 = 5)

चल्, दा

.....

.....

.....

‘ख’भागः

XIV. सर्वेऽपि प्रश्नाः समधेयाः – (4 × 5 = 20)

1) यानचालक-यांत्रिकयोः मध्यएकं सम्भाषणं लिखत ।

अथवा

दूवाण्या सखीसम्भाषणं लिखत ।

2) ग्रीष्मविरामसमयस्त्रिग्रामम् आगन्तुं मित्राय एकं पत्रं लिखत ।

अथवा

अवकाशस्य अनुमत्यर्थं प्रधानाचार्यं प्रति प्रार्थनापत्रं लिखत ।

3) भवतः प्रियमित्रस्य दिनचर्या कथम् अस्ति त्रिंशत् शब्दैः लिखत

अथवा

त्रिंशत् शब्दैः एकस्या गृहिण्याः दिनचर्या लिखत ।

4) सरलभाषया सुभाषितस्य अर्थं लिखत -

रात्रिर्गमिष्यति भविष्यति सुप्रभातं

भास्वानुदस्यति हसिष्यति पङ्कजश्रीः ।

इत्थं विचिन्तयति कोषगतद्विरम्बु

हा हन्त हन्त ! नलिनीं गज उज्जहार ॥

अथवा

पुस्तकस्थं तृतीयाविभक्ति-युक्तम् एकं सुभाषितं लिखित्वा तस्य अर्थं लिखत ।

